ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (έκτο τμήμα)
της 12ης Δεκεμβρίου 1990 *

Στην υπόθεση C-302/88,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Gerechtshof της Χάγης προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογή του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Hennen Olie BV, αφενός,

και

Stichting Interim Centraal Orgaan Voorraadvorming Aardolieprodukten και **Ολλανδικού Δημοσίου,** αφετέρου,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία του άρθρου 34 της Συνθήκης ΕΟΚ,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

συγκείμενο από τους G. F. Mancini, πρόεδρο τμήματος, T. F. O'Higgins και K. N. Κακούρη, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: G. Tesauro
γραμματέας: D. Louterman, κύρια υπάλληλος διοικήσεως

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— η Hennen Olie BV, εκπροσωπούμενη από τον T. R. Ottervanger, δικηγόρο Βρυξελλών,

— η Ολλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον H. J. Heinemann, Αναπληρωτή Γενικό Γραμματέα του Υπουργείου Εξωτερικών,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ολλανδική.

— ο Stichting Interim Centraal Orgaan Voorraadvorming Aardolieprodukten, εκπροσωπούμενος από τους A. J. Braakman και P. Glazener, δικηγόρους Ρότερνταμ,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον R. Barents, μέλος της νομικής της υπηρεσίας,

έχοντας υπόψη την έκθεση για την επ' ακροατηρίου συζήτηση,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις της Ολλανδικής Κυβερνήσεως, εκπροσωπούμενης από τον M. A. Fierstra, της Hennen Olie BV, του Stichting Interim Centraal Orgaan Voorraadvorming Aardolieprodukten και της Επιτροπής, κατά τη συνεδρίαση της 8ης Νοεμβρίου 1989,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 6ης Ιουνίου 1990,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με Διάταξη της 6ης Οκτωβρίου 1988, που περιήλθε στο Δικαστήριο στις 14 Οκτωβρίου 1988, το Gerechtshof της Χάγης, δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, υπέβαλε προδικαστικά ερωτήματα ως προς την ερμηνεία του άρθρου 34 της Συνθήκης ΕΟΚ, προκειμένου να κρίνει αν συμβιβάζεται με τη διάταξη αυτή η εθνική κανονιστική ρύθμιση περί εφαρμογής της οδηγίας 68/414/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 20ής Δεκεμβρίου 1968, περί υποχρεώσεως διατηρήσεως ενός ελαχίστου επιπέδου αποθεμάτων αργού πετρελαίου και/ή προϊόντων πετρελαίου από τα κράτη μέλη της ΕΟΚ (ΕΕ ειδ. έκδ. 12/001, σ. 39, στο εξής: οδηγία).

2 Τα ερωτήματα αυτά ανέκυψαν στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ Hennen Olie BV, εμπόρου προϊόντων πετρελαίου εγκατεστημένου στις Κάτω Χώρες, και Stichting Interim Centraal Orgaan Voorraadvorming Aardolieprodukten (προσωρινός οργανισμός για τη δημιουργία αποθεμάτων προϊόντων πετρελαίου, στο εξής: ICOVA).

3 Το Βασίλειο των Κάτω Χωρών έθεσε σε εφαρμογή την οδηγία 68/414 με τον νόμο Wet Voorraadvorming Aardolieprodukten (νόμος περί δημιουργίας αποθεμάτων προϊόντων πετρελαίου· *Staatsblad* (Επίσημη Εφημερίδα) 1976, 569, στο εξής: νόμος. Με τον νόμο αυτό καθιερώθηκε η υποχρέωση δημιουργίας αποθεμάτων για τις επιχειρήσεις που διαθέτουν προϊόντα πετρελαίου στην αγορά των Κάτω Χωρών. Τα αποθέματα πρέπει να ανέρχονται σε επίπεδο ισοδύναμο προς συγκεκριμένο ποσοστό των προϊόντων πετρελαίου που τίθενται σε κυκλοφορία στην εσωτερική ολλανδική αγορά κατά το προηγούμενο έτος. Αντίθετα, οι ποσότητες οι οποίες εξάγονται σε άλλες χώρες δεν λαμβάνονται υπόψη για τη δημιουργία των αποθεμάτων.

4 Ο νόμος ορίζει ότι, υπό τις προϋποθέσεις που καθορίζονται από τον Υπουργό Οικονομικών, η εν λόγω υποχρέωση δημιουργίας αποθεμάτων μπορεί να αναληφθεί από τρίτο ενόλω ή εν μέρει, με αποτέλεσμα ο πρώτος υπόχρεος να απαλλάσσεται από την υποχρέωση. Ο ICOVA δημιουργήθηκε γι' αυτό τον σκοπό στις 7 Σεπτεμβρίου 1978 με αντικείμενο την εκπλήρωση των υποχρεώσεων των μελών του σχετικά με τη δημιουργία αποθεμάτων. Από 1ης Οκτωβρίου 1980, οι επιχειρήσεις οι υποκείμενες στην υποχρέωση δημιουργίας αποθεμάτων έλαβαν έγκριση να αναθέσουν στον ICOVA την εκπλήρωση της υποχρεώσεως αυτής.

5 Οι επιχειρήσεις μέλη του ICOVA καλύπτουν τα έξοδα στα οποία υποβάλλεται ο οργανισμός αυτός για τη διατήρηση των εν λόγω αποθεμάτων καταβάλλοντας συνδρομή, αποκαλούμενη εισφορά VVA της οποίας το ύψος υπολογίζεται βάσει του όγκου των προϊόντων πετρελαίου που διέθεσαν στην εγχώρια αγορά. Δεδομένου ότι τα εξαγόμενα προϊόντα πετρελαίου δεν λαμβάνονται υπόψη για τον καθορισμό της εκτάσεως της υποχρεώσεως για τη δημιουργία αποθεμάτων, οι επιχειρήσεις-μέλη δεν υποχρεούνται να καταβάλλουν την εν λόγω εισφορά για τα προϊόντα τα οποία αυτές εξάγουν για δικό τους λογαριασμό.

6 Από τη δικογραφία προκύπτει ότι, έστω και αν δεν υπάρχει καμιά νομική υποχρέωση προς τούτο, στην πράξη οι επιχειρήσεις-μέλη του ICOVA μετακυλίουν την εν λόγω εισφορά στους πελάτες τους, οι οποίοι την ενσωματώνουν στην τιμή πωλήσεως.

7 Από το σκεπτικό της Διατάξεως περί παραπομπής προκύπτει ότι από 1ης Οκτωβρίου 1980 οι εγκατεστημένοι στις Κάτω Χώρες έμποροι προϊόντων πετρελαίου οι οποίοι αγόρασαν προϊόντα τα οποία διέθεταν στην ολλανδική αγορά οι επιχειρήσεις-μέλη

του ICOVA σε τιμή περιλαμβάνουσα το κόστος δημιουργίας αποθεμάτων βρίσκονταν — κατά την εξαγωγή των εν λόγω προϊόντων — σε μειονεκτική ανταγωνιστική θέση σε σχέση με τις επιχειρήσεις μέλη του ICOVA. Πράγματι, κατά την προαναφερθείσα περίοδο οι τελευταίες αυτές επιχειρήσεις δεν υποβάλλονταν σε καμιά επιβάρυνση για τα απευθείας εξαγόμενα προϊόντα. Κατά τη Διάταξη περί παραπομπής, η μειονεκτική αυτή θέση μπορούσε να αποτελέσει εμπόδιο στις εξαγωγές για τους ενδιαφερόμενους εμπόρους.

8 Από 1ης Ιανουαρίου 1981, οι εξαγωγείς έμποροι μη μέλη του ICOVA είχαν τη δυνατότητα να επιτύχουν απόδοση της εν λόγω εισφοράς εφόσον πληρούσαν ορισμένες προϋποθέσεις. Την 1η Ιανουαρίου 1987, κατόπιν τροποποιήσεως του νόμου, ο ICOVA αντικαταστάθηκε από μόνιμο οργανισμό, αποκαλούμενο COVA, ώστε η διαφορετική μεταχείριση μεταξύ επιχειρήσεων-μελών του ICOVA και επιχειρήσεων μη μελών εξαλείφθηκαν. Κατά το νέο αυτό σύστημα, η χρηματοδότηση της δημιουργίας αποθεμάτων εξασφαλίζεται με την εισφορά δημιουργίας αποθεμάτων επιβαλλόμενη από την εθνική φορολογική υπηρεσία, εισφορά η οποία αποδίδεται σε περίπτωση εξαγωγής του προϊόντος.

9 Η Hennen Olie δεν παραδίδει προϊόντα πετρελαίου στην ολλανδική αγορά και, κατά συνέπεια, δεν υπόκειται σε καμιά υποχρέωση δημιουργίας αποθεμάτων. Αγοράζοντας με σκοπό εξαγωγής τα προϊόντα πετρελαίου που διαθέτουν στην ολλανδική αγορά οι επιχειρήσεις-μέλη του ICOVA, μέχρι της 1ης Ιανουαρίου 1981 και ως μη μέλος του οργανισμού αυτού, δεν είχε καμιά δυνατότητα να επιτύχει την απόδοση της εισφοράς η οποία περιλαμβανόταν στην τιμή αγοράς των προϊόντων. Η δυνατότητα αυτή της χορηγήθηκε εν συνεχεία μέχρι της 31ης Δεκεμβρίου 1986, υπό ορισμένες όμως προϋποθέσεις.

10 Η Hennen Olie άσκησε αγωγή αποζημιώσεως κατά του ICOVA ενώπιον του Arrondissementsrechtsbank του Ρότερνταμ προβάλλοντας ότι η δυσμενής μεταχείριση της οποίας ετύγχανε ως μη μέλος του ICOVA συνιστούσε παράβαση, μεταξύ άλλων, του άρθρου 34 της Συνθήκης. Η αγωγή αυτή απορρίφθηκε. Επιληφθέν κατόπιν εφέσεως, το Gerechtshof της Χάγης αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία μέχρις ότου το Δικαστήριο αποφανθεί προδικαστικώς επί των εξής ερωτημάτων:

« 1) Μπορεί το άρθρο 34 της Συνθήκης ΕΟΚ να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι εθνική κανονιστική ρύθμιση όπως εκείνη που περιγράφεται πιο πάνω (στη Διάταξη περί παραπομπής) είναι ασυμβίβαστη με το εν λόγω άρθρο;

2) Έχει σημασία για την απάντηση που πρέπει να δοθεί στο ερώτημα 1 το ζήτημα αν η αναφερθείσα πιο πάνω διαφορά στην ανταγωνιστική θέση των επιχειρήσεων μπορεί να συμψηφιστεί πλήρως ή εν μέρει βάσει κανονιστικών ρυθμίσεων που επιτρέπουν την απόδοση της προαναφερθείσας εισφοράς VVA, ρυθμίσεις που δεν έχουν θεσπιστεί από το ίδιο το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος; »

11 Στην έκθεση για την επ' ακροατηρίου συζήτηση εκτίθενται διεξοδικώς τα περιστατικά της υποθέσεως της κύριας δίκης, η εξέλιξη της διαδικασίας, καθώς και οι παρατηρήσεις που υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο. Τα στοιχεία αυτά της δικογραφίας δεν επαναλαμβάνονται πιο κάτω παρά μόνον καθόσον απαιτείται για τη συλλογιστική του Δικαστηρίου.

12 Με τα ερωτήματά του, το εθνικό δικαστήριο ερωτά ουσιαστικά αν το άρθρο 34 αποκλείει όπως οι έμποροι μη μέλη του ICOVA, οι οποίοι επιθυμούν να εξαγάγουν προϊόντα πετρελαίου που έχουν αγοράσει στην εγχώρια αγορά, στερούνται κάθε δυνατότητας να αναζητήσουν τις εισφορές που κατέβαλαν υπέρ του οργανισμού αυτού ή δικαιούνται μεν επιστροφής των εισφορών αυτών αλλά υπό προϋποθέσεις, εφόσον δεν υφίσταται καμιά διαφορά μεταχειρίσεως μεταξύ των προϊόντων που προορίζονται προς εξαγωγή και των προϊόντων που διατίθενται στην αγορά εντός του οικείου κράτους μέλους.

13 Επιβάλλεται προκαταρκτικά να παρατηρηθεί ότι με την παρούσα υπόθεση τίθεται το ζήτημα αν τα μέτρα που έλαβε οργανισμός όπως ο ICOVA μπορεί να εμπίπτουν στην απαγόρευση του άρθρου 34.

14 Σχετικώς, επιβάλλεται η παρατήρηση ότι ο ICOVA, κατά τον χρόνο των περιστατικών, ήταν ο μόνος οργανισμός — τρίτος κατά την έννοια του προαναφερθέντος ολλανδικού νόμου — ο οποίος δημιουργήθηκε προς εκπλήρωση καθηκόντων που του ανατίθενται κατά νόμο, δηλαδή τη διατήρηση των αποθεμάτων προϊόντων πετρελαίου για λογαριασμό των μελών του. Επομένως, διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στη διαχείριση των ολλανδικών αποθεμάτων πετρελαίου εκπληρώνοντας κατ' αυτόν τον τρόπο — σε μεγάλο βαθμό — την υποχρέωση που υπέχουν από την οδηγία οι Κάτω Χώρες.

15 Από τη δικογραφία προκύπτει ότι ο ICOVA ενήργησε υπό τον έλεγχο και υπό τις οδηγίες των δημοσίων αρχών έστω και αν τυπικά δεν ήταν ενταγμένος στην κρατική διοίκηση. Πράγματι, τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου διορίζονταν από τον Υπουργό Εθνικής Οικονομίας. Ο τελευταίος είχε επίσης την εξουσία να δίνει εντολές

στον ICOVA που έπρεπε να τηρούνται, να αποφασίζει τη διάλυση του οργανισμού και να εγκρίνει το σχέδιο προϋπολογισμού και τους ετήσιους λογαριασμούς.

16 Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, ανεξάρτητα από τη νομική μορφή του, οι πράξεις ενός οργανισμού που υπόκεινται σ' έναν τέτοιο έλεγχο εκ μέρους του κράτους μπορεί, αν είναι ικανές να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών, να αποτελέσουν « μέτρα » κατά την έννοια του άρθρου 34 της Συνθήκης.

17 Επιβάλλεται εν συνεχεία να υπομνηστεί ότι το Δικαστήριο επανειλημμένως έκρινε (βλέπε, ιδίως, την απόφαση της 7ης Φεβρουαρίου 1984, Jongeneel Kaas, 237/83, Συλλογή 1984, σ. 483) ότι το άρθρο 34 της Συνθήκης αφορά τα εθνικά μέτρα που έχουν ως σκοπό ή ως αποτέλεσμα να περιορίσουν ειδικώς τα ρεύματα των εξαγωγών και να δημιουργήσουν με αυτόν τον τρόπο διαφορά μεταχειρίσεως μεταξύ του εσωτερικού εμπορίου κράτους μέλους και του εξαγωγικού του εμπορίου, έτσι ώστε να διασφαλίζουν ιδιαίτερο πλεονέκτημα στην εθνική παραγωγή ή στην εσωτερική αγορά του ενδιαφερόμενου κράτους. Εν προκειμένω όμως, η διάκριση την οποία προβάλλει η Hennen Olie αφορά μόνον τις εξαγωγές που πραγματοποιούν αντιστοίχως οι επιχειρήσεις-μέλη του ICOVA και οι επιχειρήσεις μη μέλη του ICOVA. Μια τέτοια διαφορετική μεταχείριση μεταξύ δύο κατηγοριών εξαγωγέων δεν μπορεί να συνιστά παράβαση του άρθρου 34 εφόσον πρόκειται για ειδικές επιβαρύνσεις σχετικές με τη δημιουργία αποθεμάτων αργού πετρελαίου και/ή προϊόντων πετρελαίου.

18 Επομένως, στα υποβληθέντα ερωτήματα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 34 της Συνθήκης ΕΟΚ έχει την έννοια ότι δεν αποκλείει όπως οι έμποροι μη μέλη ενός οργανισμού που συστάθηκε με σκοπό την εκπλήρωση των υποχρεώσεων που υπέχουν τα μέλη του από τον νόμο περί εφαρμογής της οδηγίας 68/414, οι οποίοι επιθυμούν να εξαγάγουν προϊόντα που έχουν αγοράσει στην εγχώρια αγορά, να στερούνται παντελώς της δυνατότητας να αναζητήσουν τις εισφορές που έχουν καταβληθεί υπέρ του οργανισμού αυτού ή να δικαιούνται επιστροφής των εισφορών αυτών υπό ορισμένες προϋποθέσεις, αρκεί να μην υφίσταται καμία διαφορά μεταχειρίσεως μεταξύ των προϊόντων που προορίζονται προς εξαγωγή και των προϊόντων που διατίθενται στην αγορά εντός του οικείου κράτους μέλους.

19 Η Επιτροπή υποστήριξε εξάλλου ότι το άρθρο 95 της Συνθήκης μπορεί ενδεχομένως να έχει εφαρμογή σε επιβαρύνσεις οι οποίες, μολονότι δεν εισάγουν διακρίσεις, εντούτοις μπορεί να παρεμποδίσουν τις ενδοκοινοτικές συναλλαγές.

20 Επ' αυτού, επιβάλλεται η παρατήρηση ότι το εθνικό δικαστήριο δεν υπέβαλε ερωτήματα σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 95 της Συνθήκης και ούτε προκύπτει από τα περιστατικά ή τα επιχειρήματα που ανέπτυξαν οι διάδικοι κατά τη διαδικασία ότι η μη απόδοση ή η υπό προϋποθέσεις απόδοση της εισφοράς στην προκειμένη περίπτωση πρέπει να θεωρηθεί ως φορολογική επιβάρυνση κατά την έννοια του άρθρου 95. Επομένως, το Δικαστήριο θεωρεί ότι δεν επιβάλλεται να εξεταστεί αυτό το ζήτημα αρχής που έθεσε η Επιτροπή.

Επί των δικαστικών εξόδων

21 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Επιτροπή και η Ολλανδική Κυβέρνηση, που υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η διαδικασία ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης έχει τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε το Gerechtshof της Χάγης με Διάταξη της 6ης Οκτωβρίου 1988, αποφαίνεται:

Το άρθρο 34 της Συνθήκης ΕΟΚ έχει την έννοια ότι δεν αποκλείει όπως οι έμποροι μη μέλη ενός οργανισμού που συστάθηκε με σκοπό την εκπλήρωση των υποχρεώσεων που υπέχουν τα μέλη του από τον νόμο περί εφαρμογής της οδηγίας 68/414/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 20ής Δεκεμβρίου 1968, οι οποίοι επιθυμούν να εξαγάγουν προϊόντα που έχουν αγοράσει στην εγχώρια αγορά, να στερούνται παντελώς της δυνατότητας να αναζητήσουν τις εισφορές που έχουν καταβληθεί υπέρ του οργανισμού αυτού ή να δικαιούνται επιστροφής των εισφορών αυτών υπό ορισμένες προϋποθέσεις, αρκεί να μην υφί-

σταται καμία διαφορά μεταχειρίσεως μεταξύ των προϊόντων που προορίζονται προς εξαγωγή και των προϊόντων που διατίθενται στην αγορά εντός του οικείου κράτους μέλους.

Mancini O'Higgins Κακούρης

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 12 Δεκεμβρίου 1990.

Ο Γραμματέας

J.-G. Giraud

Ο Πρόεδρος του έκτου τμήματος

G. F. Mancini